

„őrizzük, tartsuk fenn emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy elveszenek végleg,
s ezáltal is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.”

Cato

Válogatás a „**Fehérpartok**” **alján** címmel készülő
helytörténeti kiadványból.

(szerkesztő: Heinrich Pál)

A Balaton mellett kezdődött a pilótapiknik

A Balaton új pompás repülőteret kapott a balatonvilágosi pusztán, nyolc kilométerre Siófoktól. Az új repülőtéren még csak egy téglából készült kék állomásépülete van, de most a repülőtér sarkában hatalmas zöldszínű sátor díszlik. Itt van ugyanis a VI. Magyar pilótapiknik starthelye.

Közönség is van bőven, főként falusi emberek. A legtöbbször szekéren jött. Eljöttek, hogy megbámulják a sok érdekes repülőgépet. Látnivaló akad bőven. Egymásután jönnek a MSE, majd a BSE, azután a Beszkárt pilótái. Pettendy János, a műegyetemiek, piros-fehér csíkozású gépén valósággal táncot jár a levegőben. A nagyon erős tűzésű napsugár sem zavarja a táncban, sőt hamarosan társat kap; a láthatáron feltűnik Kovács Sándor, a Beszkárt kítűnő műrepülője és most már ketten táncolnak a magasban. Lebuknak, lecsúsznak, peregnek, orsóznak, egy-egy pillanatra szinte már ijesztően érdekes légi bravúrokat hajtanak végre.

A pilótapikniken résztvevő híres angol és holland pilóták és pilótanők fogadására összegyűltek az előkelőségek. Ott látni Rakovszky Iván titkos tanácsost, nagybányai Horthy Istvánt, vízeki Tallián Istvánt és Máry Dezső alezredest, a MAC motorsportosztályának elnökét. Repülőgépen érkezik Bencze István alezredest, a székesfehérvári repülőtér parancsnoka. Az egyik gépből Bisits Tibor őrnagy, az ismert pilóta száll ki. Kis idő múlva gróf Zichy Nándor nyitott sportgépe ér földet. A sportrepülő országgyűlési képviselőnek, gróf Orssich Nándor az utasa. Hamarosan a Kolozsvár és a Temesvár nevű gépek tűnnek fel a láthatáron. Egyszerre száll le dr. Turnovszky Andor és dr. Szilágyi András, a két Beszkárt pilóta. Déli tizenkét óra után már pompás kis légiraj pihent a balatonvilágosi légi turisztikai leszállóhelyen.

De hol vannak az angolok?

Mielőtt az angolok jöveteléről közelebbi értesítést kapnánk, gépkocsin érkező hírnök jelenti, hogy a budapest-balatoni országút mentén Hild Károly, Gerle 13-as típusú gépével szerencsés kimenetelű kényszerleszállást végzett egy kukoricásban. A hiba mindössze annyi volt, hogy az olajtartály megsérült. Hild Károlyné vette észre a hibát, kis papírlapon figyelmeztette a nyitott sportgépen mögötte a kormányon ülő férjét, hogy valószínűleg kényszerleszállásra van szükség. Hild Károly egy kukoricásban szállt le. Tyákich Máté gazdálkodó ott állt a kukoricása szélén és bizony nagyot nézett, mikor hirtelen egy sportrepülőgép termett előtte. A gépnek és utasának semmi baja nem történt. Hild Károly fél óra alatt megjavította az olajtartályt, azután nem törődve a terepnehézségekkel, újra startolt és pár perc múlva már megérkezett a pilótapiknik start helyére.

Az angol repülőgépekről még ekkor sem érkezett hír. A pilótapiknik fogadóbizottsága a külföldi repülőtereken telefonon érdeklődött a nagy csoportban repülő angol turisták sorsa iránt. Eközben távirat jelentette, hogy az angol sportrepülők raja irtózatos viharba került Németország fölött. Az egyik gépnek kényszerleszállást kellett végeznie, szerencsére azonban ott sem volt személyben sem gépben sérülés. A többi gép visszafordult Frankfurt felé. Mikor a vihar elállt, újra nekiindultak, de az időjárás a gépek egy részét Münchennél, másik részét Salzburgnál újabb leszállásra kényszerítette.

Délután fél hét óra felé tűnt fel a Balaton fölött az első angol gép. A. E. H. Campbell, angol kapitány érkezett meg sportgépével. Campbell kapitány felesége is elkísérte a magyarországi légi kirándulásra. Mikor a gép a balatonvilágosi leszállóhelyen földet ért, egyszerre ötvenen is körülvették.

– Mi van a többi angol sportrepülővel?

Campbell nem tudott közelebbi felvilágosítást adni. Csak ennyit mondott:

– Váratlanul óriási viharba kerültem. Nagy erőfeszítéssel járt, hogy a viharsávot átrepüljem. De szerencsésen elértem a magyar határt és onnan Szombat helytől kezdve gyönyörű időben repültem a Balaton partjára.

Alighogy Campbell gépe földet ért, újabb angol gépek érkeztek. Ezek a Salzburgban leszállt gépek voltak. Az angol pilóták nem akartak belenyugodni abba, hogy ne a Balatonnál töltsék az éjszakát. A rossz időjárás ellenére elindultak és meg is érkeztek Balatonvilágosra.

Ilyen előzmények után kezdődött a pilótapiknik első ünnepsége a siófoki strandon. Este díszes estebéden vettek részt a pilótapiknik résztvevői, az estebédet pedig táncestély követte.

✍ Kelemen Ernő

Forrás:

Pesti Hírlap,
1939. június 25.

Aliga művészei

Aligáról az a mondás járja, hogy „alig a Balaton”, mert a nagy tó csakugyan itt kezdődik. De ha itt kezdődik, szépen kezdődik, ha közönséges művész volna, nem is merné ilyen tökéletesen kezdeni – attól való féltében, hogy miképpen folytatja majd. S akkor a Dunántúl szegényebb volna egyik legpompásabb rubintjával.

Mikor az ember leszáll a vonatról s végigballag az országútra vezető garádics hetvenkét lépcsőfokán, azt hiszi, hogy a Felvidéken van. Ez az érzés csak megerősödik a fehéren kanyargó szeptin hatalmas ősfái között. Égerek, kőrisfák, méla akácok, magassударú fenyők és fehérderékú nyárfák zúgják feléje üdvözlettel: –Hát eljöttél! Isten hozott nálunk, kedves barátom!

S akkor egyszerre kettéválik az élőfatenger s megjelenik napfényt vetelő nyiladékában az – igazi tenger. Mert a tenger ez, akárki tagadja. Tessék csak elnézni Tihany és Földvár között a víz domború síkján: se határa, se partja... Szóval most már az Adria mellett vagyunk.

Ilyen meglepetés után az utas önkénytelenül hátrafordul. S akkor megint lát valamit, amitől elsötétül a szembogara. A háttérben hatalmas, egetostromló homokfalakat, teleírva a geológia ábráival –vissza az özönvízig! No most már aztán nincs se a tengerparton, se a Felvidéken, hanem valahol az ótestamentumban Ararát hegyének kimosott zátonyai alatt.

Jó szerencse, hogy a vízre éppen most teríti le égő tulipánokkal kihányt subáját a nap s mögötte felkéklik a Bakony hármass hegyvonulata. No, hála Istennek, mégis a Balaton mellett vagyunk! Ilyen szépség csak a Balaton partján tud teremni!

Talán nem sokan tudják, de akik látták, nem felejtik el, hogy az alkonyatok Aligán a legszebbek. Ekkora szalmakazlakat sehol se éget el fellegei között a nap – ez a vén gyújtogató s ilyen gyenge rózsaszirmokkal sehol se takarózik. Tékozolni se szokott úgy sehol, mint mikor Aligán hányja le magáról narancsvirágszín selyemtakaróit s aranyesővel, opálzáporral paskolja végig a vizet, meg hol vérzik, hol sápad, hol pedig maga is lángra lobban az égi királyság hatalmas visszfénytől. Nézik ezt körös-körül a

lilába boruló hegyek s magukban azt gondolják: –Hol az a művész, aki megörökítsen bennünket.

Az a művész, aki mindezt a szépséget esztendő óta tanulmányozza –itt van (a szomszéd Spányi-villában) –, de nem róla akarok most írni, hanem arról a vándorpiktorról, aki ezen a nyáron érkezett Aligára, hogy két hét alatt összefesse, összecsomagolja s a hóna alatt magával vigye az egész aligai alkonyatot – bizonyára azért, hogy alkonyatonként tíz pengőért tulajdon rajta.

Kiült a mester a nagyvendéglő előtt a partra: maga elé tette jobbkez felől a festékdobozát, balkéz felől egy kadarka fröccsöt, azután elkezdte józan tárgyilagossággal lefesteni az alkonyatot. Ahol vöröset látott, oda vöröset festett, ahol zöldet, oda zöldet. Ahol topázszínű patakok folytak a Balatonban, oda kajári óbort s ahol lila köd úszta be a távolságot, oda szilvahegyeket. És így tovább, minden színt pontosan, lelkiismeretesen a természet szerint. És a kép mégse akart az eredetijéhez hasonlítani. – Eh! Biztosan rossz ponton fogtam meg a dolgot – gondolta a mester, akiben ezen a gyönyörű helyen felébredt a művészi lelkiismeret. Összecsomagolta szerszámaikat, visszaadta a kiürített poharat, falbandukolt az „Ózike” villához s új vásznat feszített maga elé az állványra. Azzal megint hozzákezdett a munkához. Most már csakugyan tökjózan állapotban, hiszen a fröccsös pohár a vendéglőben maradt... Megint eredmény nélkül. A zöld színek a dinnyés kocsit jutatták eszébe, a pirosak pedig a paradicsombefőzést. A tündérek alkonyatából nem volt a képen semmi... Most aztán még jobban felindult a festő. Könnyezett is, káromkodott is a művészi becsvágy sarkantyúja alatt. Felkapaszkodott a márga-falakra s onnan festett egy képet: – rossz volt. Leereszkedett a strand kabinjai közé: onnan még kevésbé sikerült. – Hát mi ez? – gondolta a jó ember. – Nem tudok már festeni? S minden erejét összeszedve, napokon át küzdött, birkózott, verekedett a vízen, égen és bárányfelhők közt villámló szépséggel, hogy képpé szelídítse. – Hiába!

Pedig amint a rossz giccseken végignézett, mindegyiken ott voltak az aligai alkonyat színei. A

karmin helyén a karmin, a lila helyén a lila... a cinóber színű felhők s a vasszürke bakonyi hegyek.

De nem volt ott a képeken annak a Balaton felett lebegő nagy művésznak hallatlan ihlete. A napsugárecset világot átfogó lendülete. Az aranyban és bíborban tündöklő természet diadalmas elhithető művészete...

Ha már művészetről van szó, beszéljünk a zeneművészetről is.

Ezt a művészetet Aligán: Punczi Kálmán bandája képviseli. Csak ne tessék mosolyogni: ennek a bandának minden tagja művész. A primás már külsőleg is olyan, mint Paganini. Ha rákezd a „Diciklicsárdásra”, még a falevelek is összeverik a bokájukat. A másodprimás bodros fekete haja alatt egyetemes zenei tehetség fészkel. A cimbalom két bimbós verője éppúgy otthon van e fészekben, mint a fúvóhangszerek billentyűi s a nagybőgő négy srófra járó gégéje. Orgonálni is tudna, ha ezzel az ördögfekete arccal felengednék a kórusra. A hegedű pedig sír a kezében, amikor megszólaltatja... A gordonkás külön fejezet a zenehistoriában. Ha elneveti magát, olyan fogsort ránt elő, mint egy cső csemegekukorica. Csak éppen hogy nem lehet megenni, mert ő eszik meg vele minden megrágható dolgot, amit eléje tesznek. Ha szól a muzsika, magas, nyitott kemény gallérjába temetkezve, engedelmesen szolgálja – térde között – az összhang törekvéseit. De ha valamelyik vendég kurucnótákat rendel, akkor egyszerre kiágaskodik a bandából. Hátraveti a fejét, mint aki a csillagokból olvas s tárogató bugással ragadja maga után az egész bandát: Hej, Rákóczi! Bercsényi! Bezerédi!...

A kontrás: a megtettesült önmegtagadás és cigányfegyelem. Neki semmi körülmények között se szabad két egyforma hangnál többet a világra szabadítania: – „Csom, csom. – Csom, csom...” Csak a jó Isten tudja, mekkora álmokat vetnek máglyára égő fekete szemei: ezalatt az egyhangú zenei produkció alatt... A bőgős ezzel szemben maga a lángoló temperamentum. Nyüzsög, forog, billeg és toporzékol óriási hangszere mellett, egy helyben táncol, a bőgőt is táncoltatja, mintha az volna a táncosnője, de amit ők ketten kitáncolnak, arra táncolnia kell annak is, akit a fagyosszentek neveltek.

Ennek a páratlan bandának páratlan nagybőgősét a múlt héten elgázolta egy automobil.

Kerékpározni tanult a szerencsétlen – egy nagybőgős kerékpározni! – s kiderült, hogy az automobiloknak - mint sokan régóta gyanítják – nincs semmi zenei érzékük. Nagy ribillió támadt a vendéglő előtt. A bőgőst feltették az autóra s elrobogtak vele a lepsényi doktorhoz, a kerékpár azonban ott maradt kiterítve, mert rajta már nem lehetett segíteni. Róla csak olvasni lehetett. Égbekiáltó nyolcasai, összetört kormánya, fogaskerekére préselt nyerge hangosan kiáltottak, hogy mit kellett a bőgősnek elszenvednie. – Vége van! – mondta könnyezve a primás. – A melletlen ment a kocsikeresztül. Orrán, száján, fülén ömlött a vér. – Akkor csakugyan vége! – pecsételte meg a halotti levelet egy odaérkező orvos – és lemondó legyintés kíséretében tette hozzá: – Koponyaalapi törés!

A vendéglőben aznap este éppen táncmulatság volt, de inkább temetéshez hasonlított. A banda könnyeit nyelve, keserves arccal húzta a talpalávalót s aki a sarokba állított, elárvult bőgőre nézett, megtanult maga is könnyezni. Éjfél tájban aztán megjött a jelentés, hogy a bőgős állapota rendkívül súlyos, azonnal ágyba kell dugni s rakni rá a jeget. Haza is vitték Enyingre.

Így szólt az orvosi jelentés. Valami azonban kimaradt belőle. Hogy a gázoló úr – a cigánymuzsikának igaz barátja – feltörő sajnálatában fájdalomdíj gyanánt néhány bankjegyet nyomott a félhalott bőgős kezébe. A bőgős felneszelt. A markába nézett. Nézte a ritka lepkéket, amiket igazán kiérdemelt. Épp a patika előtt állt az autó. Nagy kinnal lemászott róla. Körülnézett... tájékozódott, azzal be a legközelebbi – kocsmába. Ott éppen húzta a cigány... Ördög és pokol! Egyszer esik meg az életben, hogy a bőgős nem kénytelen másoknak húzni, hanem húzathat magának! Az asztalra csapott, bort rendelt s másnap estig mulatott egyfolytában, hogy rezegtek tőle az ablakok.

Harmadnap pedig – még mindig véreseket köpve – visszajött Aligára bőgözni...

Hiába, csak fölemelő érzés az, hogy ezer év óta ilyen életrevaló nép vigyáz a nótáinkra!...

✍ Maróthy Jenő

Forrás:

Pesti Hírlap,

1932. szeptember 8.

Holder traktorok – Balatonaligán

Mintegy hét évvel ezelőtt Balatonaligán létesült az ország első nagyüzemi csemege-szőlő termelő állami gazdasága. A gazdaság foglalkozik szaporítóanyag termeléssel is, de területének nagyobb részén, mintegy 280 katasztrális holdon, csemege-szőlőt termel. Július közepétől október végéig itt érnek a legértékesebb csemege-szőlőfajták, amelyek mellett, hogy a belső piacon közkedtek, méltó versenytársai a nyugateurópai piacokon a bolgár, olasz és francia csemege-szőlőknek.

A gazdaságot rendszeresen bővítik, korszerűsítik. Csak nemrég adták át a négy és fél millió forintos költséggel épült, oltvány előállításra alkalmas hajtatóházat. Szintén most készült el a háromszáz személyes ebédlő és kultúrhelyiség, amely minden igényt kielégít. A számtalan újdonság közül most a legújabb a kis Holder-traktor, amelyből az év tavaszán öt darabot kapott az állami gazdaság.

A gazdaságban ez évben az egész szőlőterület teljes porozását és permetezését ezekkel a gépekkel végeztük el, a háti porozás és permetezés teljes kikapcsolásával. A traktorok tizenkét lóerősek, és egy műszak alatt tizenkét-tizennégy ember munkáját végzik el. Egy-egy permetezéshez a gazdaságban hatvan ember négy-öt napi munkájára lenne szükség. Ezt a munkát ugyanennyi idő alatt az öt Holder-traktorra szerelt gépekkel tökéletesen el lehet végezni. Ez egyszeri permetezésnél tizennégyezer forint megtakarítást jelent, amelyet az állami gazdaságunkban szerzett üzemi adatok alapján számítottunk ki.

A Holder-traktorokat emellett nagyszerűen fel lehet használni a szőlő nyitásánál, fedésénél, kapálásnál és a trágya alá való mélyítésnél is. A gazdaságban a szőlő talaj és védekezési munkálatainak gépesítése lényegében megoldottnak tekinthető...

A szakszerűen végrehajtott gyors és gondos gépi munka is hozzájárult ahhoz, hogy a rendkívüli időjárás ellenére is (a szőlőnek nem kedvezett a lehullott sok csapadék) jó közepes termés ígérkezik a gazdaságban. Most az Aligai Állami Gazdaság dolgozói azon fáradoznak, hogy a világhírű magyar bor mellett az ízletes magyar csemege-szőlő is elfoglalja az öt megillető helyet mind a belföldi, mind a világpiacon.

☞ Simon Dezső

Forrás:

Középdunántúli Napló,
1959. június 28.

Beszélő táblázat – szorgalmasan dolgozó férfiaknak

Az iroda falán lepedő nagyságú táblázat. Rajta nyolcvanöt név, s a rovatokban, amelyeket gondos kezek vonalaztak meg, számok sorakoznak egymás mellett. Minden szám – munkáról, szorgalmas emberek eredményes munkájáról beszél; arról tesz tanúbizonyságot, hogy dolgozó tagjai vannak a balatonvilágosi Petőfi Termelőszövetkezetnek.

Ezt a kimutatást kérdeztük meg: hogyan dolgoznak a fiatalok? És a táblázat (fehér papír, kék vonalakkal és a fekete grafitbetűkkel) beszélni kezdett.

– Könnyű rajtam eligazodni – mondotta amúgy bevezetéképpen és megvigasztalt: – nem kell nagyítóval keresni vonalaim között a fiatalokat sem. Minden negyedik név – fiatalé, KISZ-tagé. A tagság egynegyede még iskolába járt, vagy tán még oda sem, amikor a szövetkezet 1949-ben megalakult.

– Itt van például Lakatos Pali... igen, itt úgy középtájon. A júniusi kockában azt lehet olvasni: 46... 46 munkaegységet teljesített. Úgy megkapálta a négy és fél hold kukoricát, mint annak a rendje. Pedig bizony senki nem tanította, s nemrég került ki az iskolából. Nem parasztyerek, az édesapja beteg, s itt lakik a szomszéd községben. Beállt a szövetkezetbe, s azóta szorgalmasan dolgozik. Persze pénz is kap érte... csak az már nincs ide beírva. Azt tessék kiszámítani. Tizenöt forint nálunk a munkaegység-előleg havonta...

(Elő is veszem a számtan-tudásomat, s egykettőre kijön a végeredmény: 700 forintot vitt haza a Pali elsején.)

– Aztán ne csak őt nézzük meg – beszélt tovább a kimutatás. Mutatok egy lányt is. Csajági Eszternek hívják. ABC-ben vannak a nevek, hamar rátalálni... S a számot talán nem hiszik! Pedig a mi főkönyvelőnk sohasem téved, ha egyszer 57,9-et írt oda, akkor az azt is jelenti, hogy csaknem 58 munkaegységet teljesített egy hónap alatt.

– És a számokat mind-mind megcsodálhatják, mert ezek a fiatalok rendes gyerekek... én, az öreg táblázat már szólíthatom őket így, így beszél róluk az elnök is, meg az agronómus is, meg a főkönyvelő is, pedig azok se sokkal öregebbek nálunk. De miért ne is szólíthatnánk őket gyerekeknek, amikor olyan helyesek... például az ikreink. Egymás alatt van a nevük, legalul, nem is az ABC-ben, hiszen nemrég kerültek hozzánk, amikor elvégezték az iskolát. Ifjabb Baksa János és Baksa Sándor neve mellett nem egyformán szerepel a munkaegység, az egyikük 30, a másikuk 27 egységet teljesített.

– Aztán érdekességet akarnak... az is akad itt. Itt van például Gál Lukács neve... egy hónapja került a szövetkezetbe Budapestről, gyárból jött... már kétszer megkapálta, akárcsak a többiek a rá kiosztott négy és fél hold kukoricát, s 59 munkaegységet teljesített. Kapott is vagy 900 forintot csak előlegnek...

A táblázat ezzel abba is hagyta a beszédet, de ezt is épp elég volt feljegyezni. Érdekes nagyszerű hely ez a Balatonvilágosi. Beszélő táblázatot és szorgalmasan dolgozó, jól kereső, jól élő fiatalokat találtunk itt.

☞ Baktai György

Forrás:

Középdunántúli Napló,
1960. július 6.